

13. Лукіна Ю.В. Формування та реалізація стратегії управління фінансами підприємства / Ю.В. Лукіна // *Фінанси України*. – 2008. – № 3. – С. 113.

14. Поддєрьогін А. М. Фінанси підприємств: Підручник / А.М. Поддєрьогін, Л.Д. Буряк. – К.: КНЕУ, 2010. – 384 с.

15. Chandler A.D. Strategy and Structure: Chapters in the History of the Industrial Enterprise / A. D. Chandler. – Cambridge, MA: MIT Press, 1962. – 463 p.

16. Бланк І.А. Финансовая стратегия предприятия / И.А. Бланк. – К.: Эльга, Ника-Центр, 2006. – 520 с.

М. І. Іванова

*канд. екон. наук
м. Дніпропетровськ*

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ ДЕФІНІЦІЇ «ЛОГІСТИКА»

Постановка проблеми. Фінансово-економічна криза, що має місце в Україні, вимагає впровадження дієвих методів управління з метою скорочення витрат на стадіях постачання, виробництва і реалізації продукції. На наш погляд, застосування логістичних підходів до управління суб'єктами господарської діяльності і є тим самим механізмом, що дозволить зменшити витрати та оптимізувати усі етапи виробничого циклу. При цьому науковці, враховуючи практичну необхідність використання логістики, не припиняють вносити корективи у визначення дефініції «логістика», оскільки наповнення терміну може в подальшому впливати на організацію логістики на підприємстві та розподіл повноважень між відділами, пов'язаними у єдину логістичну систему.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню концептуальних підходів до визначення дефініції «логістика» присвячені роботи таких відомих вітчизняних і зарубіжних науковців як Б.А. Анікіна, Д. Дж. Бауерсокса, А.М. Гаджинського, Л.Б. Міротіна, Ю.М. Неруша, В.С. Нікіфорова, О.І. Семененко, А.Д. Чудакова та інших. Але тлумачення й наповнення цієї категорії й досі є дискусійним за рядом ознак, оскільки основним об'єктом в логістичному управлінні виступає не продукт, а процес у формі матеріального, фінансового або інформаційного потоку. Саме об'єкт управління – потокові процеси, їх інтеграція і поступове перетворення вносить суперечки в тлумачення дефініції «логістика».

Метою статті є дослідження основних концептуальних підходів до дефініції «логістика» та уточнення цього поняття з урахуванням особливостей об'єкту управління – потокових процесів.

Виклад основного матеріалу. Логістика як наука, як сфера діяльності, перебуває у стадії формування й залишається впроваджуваною у вітчизняну систему господарської діяльності [1, с. 4-5; 2, с. 218].

П. Блейк стверджує, що логістика сприяє ринковій орієнтації підприємства; вона зорієнтована на використання синергетичних зв'язків й ефектів у цілій структурі логістичної системи; уможливорює та стимулює тенденції до інтеграції й ієрархізації цілей підприємства із цілями партнерів; зорієнтована на раціоналізацію організаційної системи підприємства; стимулює зростання загальної ефективності господарювання [3, с. 41-42]. Дуже близьких висновків було отримано О.С. Шкодіню, яка доводила, що формування підприємства як логістичної системи в інтеграційному ло-

гістичному середовищі із чітко визначеними як внутрішніми, так і зовнішніми зв'язками, є запорукою досягнення значного синергетичного ефекту логістичної інтеграції. Цей ефект проявляється в отриманні вигод не лише споживачами, а й постачальниками, виробниками, логістичними операторами тощо; раціоналізації організаційної структури підприємства; зниженні рівня витрат; системному управлінні підприємством; зниженні запасів сировини, готової продукції тощо; усуненні зайвих логістичних функцій та процесів тощо [2, с. 219-220].

Науковці, як правило, виокремлюють три етапи становлення та розвитку логістики, однак нами запропонований систематизований підхід з виокремленням сучасного етапу – інтегрованої інноваційної логістики, основною відмінною рисою якої є забезпечення максимального співвідношення вигод та витрат з урахуванням соціальних та екологічних проблем (рис. 1).

В залежності від етапу, на якому перебувала логістика, змінювалися й підходи до трактування цього терміну. Еволюцію поглядів науковців ми можемо чітко простежити у табл. 1, де наведені найбільш розповсюджені визначення дефініції «логістика». Необхідно додати, що науковці окрім терміну «логістика» дуже часто використовують поняття «логістизація», яке вперше було введено у 1999 р. А.І. Семененко, що означало базу зниження витрат на всьому шляху просування товару від виробника до споживача, концептуальну основу оптимізації виробничо-комерційної діяльності, умови конкурентоспроможності сучасного підприємства [4, с. 18].

За В.І. Сергєєвим, логістизація це – тотальна організація логістичних систем та ланцюгів на основі теорії логістики бізнесу [20, с. 25]. Л.В. Фролова, у свою чергу, під логістизацією розуміє «формування потокових процесів і потоків в економічній діяльності підприємницьких структур різного ієрархічного рівня на основі наскрізної оптимізації усіх процесів, які утворюють і обслуговують потоки матеріальних і нематеріальних цінностей [21, с. 42].

О.С. Шкодіню доводить, що процес логістизації полягає у систематизації сукупності операцій, дій щодо практичного впровадження основних принципів логістичної концепції та логістичного підходу в управлінні суб'єкта господарювання на засадах логістичної стратегії [2, с. 220]. При цьому автор доводить, що механізмом практичного впровадження положень логістичної концепції у межах логістичної діяльності під-

Дологістичний етап (повна фрагментація) 1920 – 1960 рр.	- прогнозування попиту; - планування потреби в ресурсах; - здійснення закупівель; - контроль запасів	- транспортування готової продукції; - складські операції; - пакування; - зберігання	- обробка замовлень клієнта; - управління запасами готових виробів; - транспортування; - обслуговування споживачів	Етап класичної логістики (часткова фрагментація) 1960 – 1980 рр.	- формування концепції логістичного управління; - прогнозування та планування забезпечення потреби в ресурсах; - вибір оптимальних постачальників; - управління запасами; - складські операції; - зовнішнє та внутрішнє транспортування	- розвиток інформаційно-комп'ютерних технологій; - поширення філософії загального управління якості; - глобалізація ринку;	- зміни в державному регулюванні транспортної діяльності	Неологістичний етап (інтеграція в рамках підприємства) 1980-1990 рр.	- мезологістика; - макрологістика; - єврологістика; - глобальна логістика	- використання комп'ютерних технологій в управлінні логістичними процесами; - розвиток аутсорсингу; - комплексний контроль якості по всьому логістичному ланцюгу; - поява та розвиток інноваційних логістичних концепцій	Сучасний етап (повна інтеграція) 1990 р. – наш час
Виробництво, складування	Критерії ефективності: мінімальна ціна за перевезення при використанні транспорту загального користування або мінімальні витрати на транспортування	Критерії ефективності: мінімум загальних витрат на матеріальний розподіл; максимум прибутку від логістичних операцій, ліквідується процес складування	Критерії ефективності: мінімум витрат всього підприємства	Критерії ефективності: максимальне співвідношення видатків та витрат з урахуванням соціальних та екологічних проблем	Критерії ефективності: мінімум витрат всього підприємства	Критерії ефективності: мінімум витрат всього підприємства	Критерії ефективності: мінімум витрат всього підприємства	Критерії ефективності: мінімум витрат всього підприємства	Критерії ефективності: мінімум витрат всього підприємства	Критерії ефективності: мінімум витрат всього підприємства	Критерії ефективності: мінімум витрат всього підприємства
Збут, дистрибуція	Фрагментована логістика (на основі нові методології класичного менеджменту)	Ресурсна логістика (на основі методології маркетингової ланцюгової управління)	Інтегрована інноваційна логістика								

Рис. 1. Еволюція логістики (удосконалено автором за [5, с. 5-6])

Концептуальні підходи до визначення «логістика»	
Формулювання змісту логістики	Автори
Логістика як наука або науковий напрям	А.М. Гаджинский [6, с. 37]; А.Н. Родников [7, с. 113]; Б.А. Аникин [8, с. 7]; С.В. Саркисов [9, с. 372]
Логістика як наука і практика управління матеріальними, фінансовими та інформаційними потоками	Ю.В. Пономарьова [10, с. 183]; І. Луценко [11, с. 32]
Логістика як управління процесами матеріально-технічного постачання, виробництва, розподілу і збуту продукції	Б.А. Райзберг, Л.Ш. Лозовский, Е.Б. Стародубцева [12, с. 185]; М.В. Білик, О.П. Дашківська [13, с. 17]; В.Е. Николайчук [14, с. 32]
Логістика як організація процесів постачання, виробництва, транспортування і збуту продукції	А.Н. Родников [7, с. 115]; С.В. Саркисов [9, с. 373]
Логістика – це система поточкових процесів, що дозволяє ефективно управляти складною системою, враховуючи особливості кожного її ланцюжку і визначити фактори логістичного характеру, які впливають на ефективність діяльності в цілому	Рекова Н.Ю., Ткаченко О.Г. [15, с. 276]
Логістика – системний підхід до управління економічними відносинами та визначеними ними виробничими, комерційними та іншими видами діяльності у їх взаємозв'язку, віднесених до проектування і управління поточковими процесами, що проходять у внутрішньому і зовнішньому середовищі	Тридід О.М., Таньков К.М. [16, с. 319]
Логістика включає формування господарських зв'язків; визначення потреб у перевезенні продукції, її обсягах; визначення послідовності та транспортування продукції по ланках крізь міста складування; вибір видів транспортування, транспортних засобів, маршрутів і технології транспортування; координація оперативного управління поставками та перевезенням продукції; оптимізація запасів продукції; розміщення та організація діяльності підприємств складської мережі; надання логістичних послуг	Райзберг Б.А., Лозовский Л.Ш., Стародубцева Е.Б. [12, с. 33]
Логістика це – організація розміщення виробничих об'єктів і матеріальних потоків; управління процесами переробки сировини та матеріалів; транспортування вантажів та їх підготовку до перевезення; організація матеріально-технічного забезпечення; планування процесів виробництва; організація фінансових інвестицій; організація використання відходів і вторинної сировини; забезпечення ресурсами; реалізація продукції	Ларіна Р.Р., Пілюшенко В.Л., Амітан В.Н. [17, с. 31]
Логістика це – постачання або закупки; транспортні потоки або вантажні перевезення; прийом; складування; контроль запасів; комплектацію замовлень; вантажопереробку матеріалів; зовнішні перевезення; управління фізичним розподілом; переробку, повернення продукції та усунення відходів; вибір місць розміщення; комунікації	Уотерс Д. [18, с. 27-29]
Логістика це – особливий вид господарської діяльності, реалізація якої потребує здійснення послідовних процесів логістичної діяльності промислового підприємства в єдиному комплексі, що дозволяє мінімізувати витрати та збитки за рахунок оптимізації логістичного «ланцюга» підприємства та зменшення впливу зовнішніх ризиків	Коніщева Н.Й., Трушкіна Н.В. [19, с. 115-116]

приємства є логістична компетенція (сукупність особливих навичок, технологій тощо, які забезпечують підприємству унікальне ефективне вирішення певних задач та цілей), яка (компетенція) безпосередньо впливає на логістичний потенціал, як критерій розвитку та ефективного її впровадження у діяльності суб'єкта господарювання [2, с. 220]. Теоретична база дослідження поняття «логістичний потенціал» є досить незначною.

Аналізуючи існуючі визначення логістичного потенціалу, можна зазначити, що він являє собою сукупність внутрішніх можливостей підприємства і його здатність досягати поставлених цілей ланками логістичної системи та здійснювати максимально ефективну логістичну діяльність.

У структурі логістичного потенціалу підприємства та у процесі його діяльності важливе значення на-

буває система логістичного менеджменту. Ефективність логістичного управління забезпечується системою принципів логістичного менеджменту та системою засобів формування ефективного логістичного забезпечення. Практичне призначення логістичного менеджменту полягає у налагодженні ефективної організації відповідного комплексу управлінських робіт з впровадження процесів логістизації, формування, аналізу та контролінгу логістичної стратегії підприємства, як одного із основних засобів ефективної реалізації процесів логістизації у системах управління промисловим підприємством [2, с. 220-221].

Р.Р. Ларина, В.Л. Пилюшенко, Ю.Ю. Рибас також оперують поняттям «логістичний менеджмент», під яким розуміли «синергію основних управлінських функцій (організації, планування, регулювання, координації, контролю, обліку та аналізу) з елементарними комплексними логістичними функціями для досягнення цілей логістичної системи» [22, с. 42].

Висновки. Підбиваючи висновки до проведеного дослідження відмітимо, що враховуючи відносно незначний час існування концепції логістики, змінювалася й уточнювалася з розвитком світових економічних відносин не тільки дефініція, але й об'єкти дослідження логістики. На наш погляд понятійний апарат потребує систематизації, уникнення дублювання та зайвого словотворення, а саму дефініцію «логістика» необхідно розглядати у поєднанні чотирьох підходів:

по-перше, як раціональний спосіб управління потоковим процесом підприємства;

по-друге, як управління, орієнтоване на максимальне співвідношення вигод та витрат з урахуванням соціальних та екологічних проблем;

по-третє, як діяльність окремого працівника, групи або організації в цілому з метою одержання максимальних результатів, ефективного використання та координації всіх ресурсів підприємства для досягнення мети його діяльності;

в-четвертих, як особливу галузь наукового знання і професійної спеціалізації фахівців з логістики.

Список використаних джерел

1. Битов В.П. Логістична система у сільськогосподарських підприємствах / В.П. Битов // Логістика: теорія і практика, 2012. – №2(3). – С. 4-9.
2. Шкодін О.С. Теоретично-методичні аспекти процесів логістизації промислових підприємств / О.С. Шкодін // Логістика: теорія і практика, 2012. – №1(2). – С. 217-221.
3. Blaik P. Logistyka. PWE / P. Blaik – Warszawa, 1999. – 244 p.
4. Семенов А.И. Предпринимательская логистика / А.И. Семенов. – СПб: Политехника, 1997. – 349 с.
5. Федорова М.О. Методы управления интегрированной системы распределительной логистики / М.О. Федорова // автореферат дис. на соискание уч. ст. канд. эконом. наук: спец. 08.00.05. «Экономика и управление народным хозяйством: логистика» – Санкт-Петербург, 2003. – 19 с.
6. Гаджинский А.М. Логистика / А.М. Гаджинский. – М.: Информ.-внедр. центр «Маркетинг», 1999. – 228 с.
7. Родников А.Н. Логистика: Терминологический словарь / А.Н. Родников. – М.: ИНФРА-М, 2000. – 340 с.
8. Логистика / Б.А. Аникин, А.А. Колобов, И.Н. Омельченко и др. – М.: ИНФРА-М, 2000. – 352 с.
9. Саркисов С.В. Управление логистикой / С.В. Саркисов. – М.: Акад. нар. хоз-ва, Ин-т бизнеса и делового администрирования, 2001. – 416 с.
10. Пономарьова Ю.В. Логістика: [навчальний посібник. вид. 2-ге., перероб. та доп.] / Ю.В. Пономарьова. – К.: Центр навчальної літератури, 2005. – 328 с.
11. Луценко І. Концептуальні засади та функції логістики / І. Луценко // Вісник Київського нац. торговельно-економічного ун-ту. – 2003. – № 4. – С. 29-34.
12. Райзберг Б.А. Современный экономический словарь / Б.А. Райзберг, Л.Ш. Лозовский, Е.Б. Стародубцева. – М.: ИНФРА-М, 1999. – 479 с.
13. Білик М.В. Логістика на ринку нафтопродуктів: проблеми впровадження / М.В. Білик, О.П. Дашківська // Тези доп. V Міжнар. наук.-практ. конф. «Маркетинг та логістика в системі менеджменту» (7–9 жовтня 2004 р., м. Львів). – Львів: Нац. ун-т «Львівська політехніка», 2004. – С. 17–18.
14. Николайчук В.Е. Основы логистики / В.Е. Николайчук. – Донецк: Донецкий гос. ун-т, 1999. – 166 с.
15. Рекова Н.Ю. Логістика як система поточкових процесів / Н.Ю. Рекова, О.Г. Ткаченко // Тези доп. V Міжнар. наук.-практ. конф. «Маркетинг та логістика в системі менеджменту» (7–9 жовтня 2004 р., м. Львів). – Львів: Нац. ун-т «Львівська політехніка», 2004. – С. 274-276.
16. Тридід О.М., Таньков К.М. Стратегія ефективного логістичного управління промисловими виробництвами / О.М. Тридід, К.М. Таньков // Тези доп. V Міжнар. наук.-практ. конф. «Маркетинг та логістика в системі менеджменту». – Львів: Нац. ун-т «Львівська політехніка», 2004. – С. 319-321.
17. Ларина Р.Р. Логистика в управлении организационно-экономическими системами / Р.Р. Ларина, В.Л. Пилюшенко, В.Н. Амитан. – Донецк : Изд. ВИК, 2003. – 239 с.
18. Уотерс Д. Логистика. Управление цепью поставок / Д. Уотерс: учебное пособие / пер. с англ. – М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2003 – 503 с.
19. Коніщева Н.Й., Трушкіна Н.В. Управління логістичною діяльністю промислових підприємств / Н.Й. Коніщева, Н.В. Трушкіна // Економіка промисловості. – 2005. – № 1. – С. 114-123.
20. Корпоративная логистика. 300 ответов на вопросы профессионалов / [под общ. и научн. ред. Сергеева В. И.]. – М. : ИНФРА-М, 2005. – 976 с.
21. Фролова Л.В. Логістичне управління торговельним підприємством: теорія та методологія / Л. В. Фролова : дис... д-ра екон. наук: 08.07.05. – Донецьк, 2005.
22. Ларина Р.Р. Справочно-информационное пособие: логистика, маркетинг, таможенное дело / Р.Р. Ларина, В.Л. Пилюшенко, Ю.Ю. Рибас. – Донецкая гос. акад. управления, 2003. – 324 с.